

Patiënteninformatie

Radiotherapie bij prostaatkanker

Uw behandelwijzer

Inhoud

- 1 Persoonlijke gegevens**
 - Bestralingsschema
- 2 Prostaatcancer en radiotherapie**
 - Waarom bestraling?
 - Uitwendige bestraling
 - Met wie heeft u te maken?
- 3 Voor de behandeling van start gaat**
 - Consult met uw radiotherapeut of PA
 - Receptiebalie radiotherapie
 - Goudmarkers
 - Volle blaas en lege endeldarm
 - Gesprek met de medewerker voorlichting
 - CT-scan
 - MRI-scan
 - Eerste bestralingsafspraken
 - Bestralingstijden
 - Op tijd komen
- 4 Uw behandeling in de praktijk**
 - Aanmelden
 - Afsprakensticker
 - De bestraling
 - Controles
 - Na afloop van de bestraling
 - Uw huisarts
- 5 Bijwerkingen en adviezen**
 - Plasklachten
 - Darmklachten
 - Vermoeidheid
 - Haaruitval
 - Seksuele problemen
 - Vruchtbaarheid
 - Lange termijn
- 6 Begeleiding**
 - Dienst Begeleiding Ondersteuning
 - Polikliniek Seksualiteit en Kanker
 - Thuiszorg
 - Glazen Zaal
- 7 Waar kunt u meer informatie krijgen?**
 - Voorlichtingscentrum NKI-AVL
 - Voorlichtingscentrum KWF Kankerbestrijding
 - Internet
- 8 Vrijwilligers en donaties**
- 9 Naar het NKI-AVL**
 - Bereikbaarheid
 - Taxivervoer en vervoerskostenregeling
 - Openbaar vervoer
 - Parkeren
 - Gast-Huis
- 10 Telefoonnummers**
- 11 De belangrijkste punten samengevat**
 - Appendix Goudmarkerimplantatie**
 - Appendix MRI-scan**

1 Persoonlijke gegevens

Uw naam:

Uw bestralingsschema ziet er als volgt uit:

Totaal aantal bestralingen:

Aantal dagen per week:

Aantal weken:

Uw radiotherapeut:

Bereikbaar via telefoonnummer:

Uw bestralingstoestel:

Bereikbaar via telefoonnummer:

020 512 2102

De mannelijke geslachtsorganen van opzij gezien

a. nier	e. zaadbal	h. zaadblaasje
b. blaas	f. urineleider	i. prostaat
c. urinebuis	g. endeldarm	j. zaadstreng
d. penis		

Prostaatkanker en radiotherapie

Prostaatkanker kan op verschillende manieren behandeld worden. Er kan gekozen worden voor een chirurgische ingreep, voor hormoontherapie of voor radiotherapie. Behandelingen kunnen ook gecombineerd of tegelijkertijd aangeboden worden. Deze behandelwijzer informeert u over de uitwendige radiotherapie.

Waarom bestraling?

Bij u is een kwaadaardige tumor in de prostaat geconstateerd. Een kwaadaardige tumor is een gezwel dat kan ingroeien in de omliggende weefsels. Via bloed- en lymfebanen kan een tumor ook uitzaaien naar plaatsen elders in het lichaam. Na een operatie kan de tumor teruggroeien in het oorspronkelijke gebied, ook al lijkt het volledig weggehaald te zijn door de chirurg. In een kwaadaardige tumor is het erfelijk materiaal, het DNA, verstoord. Het uitgangspunt van radiotherapie is dat het

DNA door de bestraling beschadigd wordt. Gezonde, normale cellen herstellen hierna weer snel, maar kankercellen kunnen van deze beschadiging van het DNA niet goed herstellen. Door vaak te bestralen zullen de kankercellen afgebroken worden. Uiteindelijk leidt dit tot een vernietiging van de tumor.

Uitwendige bestraling

Bij uitwendige bestraling bevindt het bestralingstoestel zich buiten het lichaam en wordt het te behandelen gebied door de huid heen bestraald.

De straling waarmee u behandeld gaat worden, is een elektrisch opgewekte straling. Dit gebeurt in het bestralingstoestel; de lineaire versneller. Hierin worden elektronen opgewekt, waar een enorm hoge snelheid aan wordt gegeven. Elektronen kunnen in het toestel ook omgevormd worden tot fotonen. Fotonen kunnen dieper in het lichaam doordringen. Door de hoge energie is het mogelijk om met heel gericht stralingsbundels te behandelen.

Ter voorbereiding op de bestralingen wordt er een CT-scan gemaakt. Met behulp van deze CT-scan bepaalt de radiotherapeut het exacte bestralingsgebied. Hiermee wordt berekend hoe zodanig bestraald kan worden dat de tumorcellen zo optimaal mogelijk worden bestraald en het gezonde weefsel zo min

mogelijk belast kan worden. Dit heet het bestralingsplan.

Het bestralingstoestel kan in een hele cirkel om u heen draaien, zodat u uit elke gewenste hoek bestraald kan worden.

In de kop van het bestralingstoestel zitten afdekkingslamellen, waardoor de delen afgeschermd kunnen worden waar de straling niet mag komen. Deze afdekkingslamellen hoort u schuiven als u op het toestel ligt. Van de bestraling zelf voelt u niets. De straling duurt slechts enkele minuten; de tijd dat u in de bestralingsruimte bent ongeveer vijftien minuten. Afhankelijk van het individuele bestralingsschema wordt u op werkdagen gedurende 6 tot 8 weken bestraald. Soms kunnen er om logistieke redenen twee bestralingen op een dag gepland worden.

Bij uitwendige bestraling bent u niet radioactief tijdens of na de bestraling. In het lichaam wordt de straling niet opgeslagen.

Met wie heeft u te maken?

Het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis is een ziekenhuis dat zich specialiseert in de behandeling van kanker. In het Nederlands Kanker Instituut wordt veel onderzoek naar kanker gedaan. Op de afdeling radiotherapie werken radiotherapeuten. Dit zijn oncologisch specialisten die patiënten behandelen met bestraling. De bestraling wordt uitgevoerd door radiotherapeutisch laboranten. In het ziekenhuis worden ook radiotherapeuten en radiotherapeutisch laboranten opgeleid. Zij staan altijd onder supervisie van onze gediplomeerde dienstverleners.

Tevens werken er op onze afdeling Physician Assistants, PA's. Dit zijn speciaal voor de prostaatbestraling opgeleide paramedische professionals. Zij kunnen derhalve bepaalde taken van de radiotherapeut overnemen.

De PA's werken nauw samen met en staan onder verantwoordelijkheid van de radiotherapeuten.

Voor de behandeling van start gaat

Wij adviseren om bij alle consulten en gesprekken iemand mee te nemen. U kunt zo later met elkaar nog napraten over wat er is verteld. Mist u informatie of is iets niet helemaal duidelijk, aarzel dan niet uw vragen te stellen.

Consult met uw radiotherapeut of Physician Assistant

In ons ziekenhuis kunt u gezien worden door een radiotherapeut of door een Physician Assistant; PA.

Hij/zij heeft uw medische gegevens, die de verwijzende specialist heeft vastgesteld. Ondanks deze informatie zal uw radiotherapeut of PA u toch opnieuw vragen stellen over uw ziekte. Meestal zal hij/zij ook een gericht lichamelijk onderzoek doen om een indruk te krijgen van uw lichamelijke

gesteldheid. Indien nodig worden nog aanvullende onderzoeken aangevraagd. In het gesprek wordt u verteld hoe uw behandeling er uit zal gaan zien en hoeveel keer u naar verwachting bestraald gaat worden. Ook zal het doel van de behandeling uitgelegd worden, en wat de eventuele bijwerkingen zullen zijn.

Indien u samen met uw arts besloten heeft om over te gaan tot een behandeling krijgt u een brief thuis met de afspraken voor de voorbereiding op de bestraling.

Voor eventuele onderzoeken of behandelingen in studieverband, zal uw toestemming schriftelijk worden gevraagd.

Receptiebalie radiotherapie

Als u een afspraak heeft voor de voorbereiding op de bestraling, meldt u zich dan bij de receptiebalie van de radiotherapie (let op: NIET de radiologie!). Hier ontvangt u een groene kaart met een streepjescode. Met deze kaart meldt u zich altijd aan; bij een bestralingsafpraak maar ook voor alle andere afspraken. U meldt zich aan door de kaart met de streepjescode onder de streepjescode-scanner te houden. Deze staat aan een paal vóór onze glazen schuifdeuren. Op het scherm kunt u dan aflezen welke afspraken u die dag heeft. U hoeft zich slechts één keer op een dag aan te melden.

Goudmarkers

Het kan zijn dat het voor de bestraling van de prostaat beter is om bij u goudmarkers te plaatsen.

Achterin deze behandelwijzer vindt u daar uitgebreid informatie over.

Volle blaas en lege endeldarm

U krijgt thuis een brief met daarin de afspraken die voor u zijn gemaakt bij de voorlichtingsmedewerker, voor het maken van de CT-scan en eventueel ook een MRI-scan. Voor de CT-scan, voor de MRI-scan en voor de bestralingen is het van belang dat uw blaas vol is. Dit heeft een positieve invloed op de bijwerkingen.

Een volle blaas bereikt u door één uur voor de CT-scan, de MRI-scan en voor iedere bestraling zoveel mogelijk uit te plassen. Na het plassen drinkt u 350 ml. water. Daarna plast u niet meer tot na de CT- of MRI-scan en na de bestraling. Als u van ver komt, zou u thuis al kunnen uitplassen. Voor onderweg kunt u water meenemen wat u één uur voor de scans of voor de bestralingen opdrinkt.

Voor de nauwkeurigheid van de bestraling is het wenselijk om een lege endeldarm te hebben. Een regelmatige eetpatroon kan een regelmatige stoelgang bevorderen, waardoor u liefst in de ochtend naar het toilet kan voor de stoelgang.

Voor een regelmatige stoelgang kan het helpen om:

- regelmaat aan te brengen in uw voedingspatroon door drie hoofdmaaltijden te gebruiken.

- twee liter vocht per dag te drinken.
- rustig te eten; kauw goed en snijd het eten fijn.
- te zorgen dat u voldoende lichaamsbeweging krijgt.

Gesprek met medewerker voorlichting

Om u zo goed mogelijk op de bestraling voor te bereiden krijgt u voorafgaand aan de behandeling ook een gesprek met een medewerker voorlichting. Tijdens dit gesprek komen vooral praktische zaken aan bod, zoals het afsprakensysteem, hoe de voorbereiding op de bestraling zal verlopen en hoe het bestralen zelf in zijn werking gaat.

CT-scan

De CT-scanner is een toestel dat driedimensionale foto's maakt met röntgenstraling. Deze foto's, ook wel CT-scan genoemd, zijn nodig om het bestralingsplan

CT-scanner

te maken. Tijdens het maken van de foto's ligt u op een tafel. Uit de muren en het plafond in de ruimte van de CT-scanner komen laserlijnen

die zich projecteren op uw lichaam. Deze lijnen worden met stift aangetekend op uw lichaam. Als het te bestralen gebied goed op de CT-scan staat, worden er op deze lijnen drie tatoeagepuntjes gezet. In de bestralingsruimte komen óók laserlijnen uit de muren en plafond. Zo kunnen de radiotherapeutisch laboranten u door middel van deze puntjes in precies dezelfde houding neerleggen bij de bestraling als bij het maken CT-scan. Dit is nodig voor de nauwkeurigheid van de bestraling.. Het maken van deze foto's

en het markeren duurt ongeveer een half uur.

MRI-scan

Als u ook een MRI-scan krijgt, vindt u hierover alle informatie achter in deze behandelwijzer.

Eerste bestralingsafspraken

Na uw afspraak op de CT-scan krijgt u bericht thuis wanneer voor u de bestralingen gaan beginnen en op welk toestel. Wij streven ernaar om u met 10 kalenderdagen te laten beginnen. In enkele gevallen kan het iets langer duren. U kunt hierover ook altijd bellen met de receptiebalie op telefoonnummer 020 512 2102.

Bestralingstijden

Bij het inplannen van uw afspraken hebben we met veel voorschriften en andere afspraken rekening te houden. Hierdoor kunnen de tijden van de bestraling per dag verschillen. Helaas kunnen wij geen rekening houden met verkeersomstandigheden. Mochten er bijzondere omstandigheden zijn, dan kunt u voor vragen hieromtrent terecht bij Service en Ondersteuning. Deze is te vinden in het kantoortje achter de receptie; de deur staat daar altijd open. Via de telefoon zijn ze te bereiken via 020 512 2660.

Op tijd komen

Vanzelfsprekend doet u uw best om op tijd op uw bestralingsafspraken te komen. Wilt u met de gewone filedrukte rekening houden? Mocht er onderweg geheel onverwacht groot oponthoud zijn, dan kunt u bellen met op 020 512 2102. Zij geven dan aan het toestel door dat u verlaat bent. Maakt u zich vooral niet ongerust, u wordt altijd bestraald!

Voor uw behandeling zult u met veel verschillende afdelingen te maken krijgen. In het NKI-AVL bestaat er een goede samenwerking tussen de afdelingen. Hierdoor zullen uw afspraken zoveel mogelijk op elkaar aansluiten.

Aanmelden

Bij uw eerste bezoek aan de afdeling radiotherapie heeft u een groene kaart met streepjescode gekregen. Met deze kaart meldt u zich altijd aan. Dat doet u door de kaart onder de streepjescodescanner te houden. Deze hangt aan een paal voor de afdeling radiotherapie. Op het scherm verschijnen dan uw afspraken. Als het een bestralingsafspraken betreft, ziet u op het scherm het nummer verschijnen van het bestralingstoestel waar u verwacht wordt. Voor de bestralingen neemt u plaats in de wachtruimte van het desbetreffende bestralingstoestel.

Afspraken sticker

Bij de receptie krijgt u uw afspraken mee op een sticker voor de rest van de week. Elke donderdag liggen bij de receptiebalie uw nieuwe afspraken klaar. Er is regelmatig ook een controleafspraken met uw radiotherapeut of PA gepland. Deze afspraak wordt voor u gemaakt en staat ook op uw afsprakensticker vermeld.

De bestraling

Een radiotherapeutisch laborant zal u ophalen uit de wachtruimte en naar de kleedkamer brengen. Hier kunt u zich omkleden. Neemt u een handdoek mee die u om kunt slaan? De radiotherapeutisch laborant loopt met u mee naar de bestralingsruimte, waar u op de bestralingstafel gaat liggen. In

bestralingsruimte komen weer laserlijnen uit de muur, die op uw lichaam schijnen. Deze worden zo ingesteld dat ze op de tatoeagepunten passen die bij de CT-scan zijn gezet. Zo kunt u precies neergelegd worden als bij het maken van de CT-scan. Regelmatig wordt deze instelling met behulp van röntgenfoto's gecontroleerd. Als u helemaal goed ligt, gaan de radiotherapeutisch laboranten naar de bedieningsruimte waar ze op de monitoren uw bestraling kunnen volgen. In de bestralingsruimte hangt een camera en een microfoon, zodat ze u kunnen zien en horen. Het is belangrijk dat u tijdens de bestraling stil ligt. Het bestralingstoestel zal vervolgens om u heen gaan draaien om u te bestralen, zoals in het bestralingsplan is vastgelegd.

Tijdens het bestralen hoor u een zoemend geluid.

De tijd dat u straling krijgt, is erg kort; slechts enkele minuten. Met al het pas en meetwerk zult u alles bij elkaar ongeveer vijftien minuten in de bestralingsruimte zijn.

Contrôles

U wordt tijdens uw behandeling regelmatig gecontroleerd door uw radiotherapeut of PA. Hiervoor meldt u zich aan de balie van de doktersassistenten op de afdeling radiotherapie. Uw radiotherapeut of PA controleert hoe het met u gaat. U krijgt advies hoe met de bijwerkingen om te gaan. Hij/ zij is er ook om al uw vragen te beantwoorden.

Heeft u een nieuw recept nodig, dan kan dat voorgeschreven worden. Neemt u dan wel het oude doosje of flesje mee?

Na afloop van de bestraling

Aan de hand van regelmatige bloedtests (PSA-meting) wordt het genezingsproces gevolgd. Over het algemeen zult u de eerste twee jaar

om de drie maanden voor een controlebezoek verwacht worden, meestal worden de afspraken afgewisseld met uw eigen uroloog. Daarna zien we u om de zes maanden terug en na vijf jaar verwachten we u nog één keer per jaar voor een controlebezoek.

Uw huisarts

Uw huisarts wordt aan het begin van uw behandeling op de hoogte gebracht. U kunt uw huisarts altijd bellen om te overleggen, maar ook als u plotseling klachten krijgt. Als u klachten krijgt die direct zorg behoeven, dan kunt u buiten reguliere tijden om altijd het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis bellen en vragen daar de dienstdoende arts.

Hoe heeft u uw behandeling ervaren?

Een speerpunt van onze afdeling is om de behandeling en de zorg rondom de patiënt zo goed mogelijk te laten verlopen. Door middel van een enquête willen we graag door u geïnformeerd worden over onze zorg. Dit enquêteformulier krijgt u na afloop van de behandeling aangereikt. Het is voor onze organisatie belangrijk om te horen hoe u uw behandeling en de zorg rondom heeft ervaren.

Bent u niet tevreden over het verloop van de behandeling, dan kunt u tijdens de behandeling contact opnemen met het paramedisch hoofd afdeling radiotherapie. Hiervoor belt u met 020 512 2178. Meer informatie over een klachtenprocedure leest u in onze folder 'Als u niet tevreden bent'. Deze folder is te verkrijgen in ons voorlichtingscentrum in de hal van het ziekenhuis en is ook onder deze noemer te vinden op onze website www.nki.nl

Alle intensieve behandelmethoden kennen een aantal bijwerkingen. De mate en ernst van de bijwerkingen varieert per persoon. Tevens is het gebied dat bestraald wordt en de dosis die afgegeven wordt bepalend voor het optreden van specifieke bijwerkingen. Uw radiotherapeut zal u hierover zo volledig mogelijk informeren. Het al dan niet optreden van bijwerkingen zegt niets over het effect van de behandeling.

Plasklachten

Bij uitwendige bestraling kunnen klachten optreden na twee à drie weken van de bestralingsperiode. Het plassen kan dan moeizamer gaan en de frequentie kan wat toenemen. We spreken hier echter over milde klachten die over het algemeen binnen een periode van drie weken tot drie maanden na afloop van de behandelperiode vrijwel verdwenen zijn.

Darmklachten

Bij uitwendige bestraling is het vaak niet te voorkomen dat ook een stukje van de endeldarm wordt bestraald. Dit kan resulteren in een lokale irritatie van de endeldarm. U kunt een loze aandrang ervaren of wat bloed bij de ontlasting verliezen, maar deze klachten zullen over het algemeen bij de meeste patiënten binnen een paar weken tot een paar maanden na de bestraling verdwenen zijn. Een kleine groep van de patiënten houdt gedurende een langere periode, soms blijvend, nog milde klachten. In enkele gevallen houden ernstige klachten blijvend aan.

Vermoeidheid

Het is mogelijk dat u zich vermoeider voelt dan normaal. Dit heeft niet alleen te maken met de behandeling maar mogelijk ook met de verwerking van de diagnose. Tevens kan het regelmatig reizen naar het ziekenhuis eveneens een extra belasting zijn. De mate van vermoeidheid hangt ook af van uw situatie en conditie. Het is gebleken dat de vermoeidheid minder lang aanhoudt als u regelmatig, indien mogelijk, in beweging blijft.

Seksuele stoornissen

Als gevolg van de bestraling kunnen erectiestoornissen optreden. Een klacht die door veel patiënten wordt ervaren, zowel tijdens als na de behandeling. Doordat de hoeveelheid sperma aanzienlijk afneemt of zelfs tot niets gereduceerd wordt, ervaren patiënten een zogenaamd 'droog orgasme'. Dit is een blijvend gevolg van de bestraling. Uw arts zal u hierover zo volledig mogelijk informeren.

Vruchtbaarheid

De prostaat heeft de functie de sappen ten behoeve van het sperma aan te maken. Na de bestraling droogt deze klier op waardoor de kwaliteit van het sperma afneemt. Hoewel de bestralingsbundel zeer precies wordt afgesteld op het behandelgebied, is het niet altijd te

voorkomen dat ook de testikels te maken krijgen met een geringe stralingsdosis. Als u een kindervens heeft kan uw radiotherapeut de consequenties hiervan met u bespreken.

Haaruitval

Bij de prostaatbestraling kan een gedeelte van het schaamhaar tijdelijk of blijvend uitvallen. Dit is afhankelijk van de dosis. Als dit een te verwachten bijwerking is voor u, dan zal uw radiotherapeut dat met u bespreken.

Op de lange termijn

Bestraling zou op zeer lange termijn een nieuwe kanker kunnen veroorzaken. Het risico hierop is zeer gering. Er wordt hier veel onderzoek naar gedaan. Uw radiotherapeut kan u hierover verder informeren.

Het krijgen van kanker en het ondergaan van een behandeling zijn ingrijpende gebeurtenissen. Uw radiotherapeut kan u helpen met psychosociale ondersteuning.

De Dienst Begeleiding en Ondersteuning van het NKI-AVL biedt aanvullende psychosociale ondersteuning aan patiënten en hun naasten. U kunt bij deze afdeling terecht met diverse vragen en problemen.

Dienst Begeleiding en Ondersteuning; DBO

Binnen de Dienst Begeleiding en Ondersteuning, DBO, werkt een scala aan hulpverleners zoals maatschappelijk werkers, geestelijk verzorgers, creatief therapeuten. Zij hebben veel ervaring met het omgaan met kanker. Zij kunnen u helpen bij het zoeken naar antwoorden op uw vragen, geven inzicht en handvatten voor het omgaan met de ziekte, de behandeling en de beperkingen die dat met zich mee kan brengen. Dit geldt ook voor de herstelperiode na de behandeling. Tevens kunnen zij bemiddelen en adviseren bij verwijzing naar andere instanties buiten het ziekenhuis en bieden zij materiële hulpverlening gerelateerd aan de ziekte of behandeling. De Dienst Begeleiding en Ondersteuning kunt u bereiken via telefoonnummer 020 512 2650.

Thuiszorg

Voor vragen over thuiszorg kunt u terecht bij ons voorlichtingscentrum, in de hal van het ziekenhuis. U kunt zich hiervoor uiteraard ook tot uw huisarts wenden.

Polikliniek Seksualiteit en Kanker

De medewerkers van de Polikliniek Seksualiteit en Kanker hebben ervaring in het bespreken van problemen op het gebied van

intimiteit en seksualiteit.

Voor het maken van een afspraak kunt u contact opnemen met het secretariaat DBO via telefoonnummer 020 512 2650.

Glazen Zaal

De Glazen Zaal is een ruimte voor creativiteit en bevindt zich op de eerste etage. Het is een rustige, gastvrije ruimte ter ontspanning en inspiratie. Regelmatig vinden hier allerlei activiteiten plaats, waaronder concerten en workshops. Aankondigingen hiervan vindt u in de Glazen Zaal. Onze medewerkers kunnen u laten kennismaken met verschillende creatieve technieken en materialen. Creativiteit kan een belangrijke manier zijn om uw indrukken en ervaringen te verwerken. Wilt u muziek luisteren of een spelletje doen, dan bent u hier ook aan het goede adres.

7

Waar kunt u meer informatie krijgen

Voor prostaatankerpatiënten is er een stichting opgericht: de Stichting Contactgroep Prostaatanker. De stichting is een contactgroep van en voor prostaatankerpatiënten en is te bereiken via de hulplijn: 0800 999 2222 of via het secretariaat 088 002 9768. Het adres van de website is www.scp.nfk.nl.

Voorlichtingscentrum NKI-AVL

In het voorlichtingscentrum van het NKI-AVL is aanvullende informatie te verkrijgen over verschillende vormen van kanker en hun behandelingsmogelijkheden. Daarnaast zijn in het centrum folders, boeken, brochures en tijdschriften beschikbaar. De folders en brochures zijn gratis. De boeken en tijdschriften zijn niet uitleenbaar. Verder beantwoordt het voorlichtingscentrum vragen over het NKI-AVL en heeft deze informatie over patiëntenverenigingen, psychosociale zorg rond kanker, adressen voor hulpmiddelen (pruikken, protheses) en andere instellingen en organisaties. Tevens verzorgt het voorlichtingscentrum voor patiënten en naasten voorlichtingsbijeenkomsten en workshops en kunt u er informatie bekijken op het internet (www.nki.nl). Het voorlichtingscentrum is open op werkdagen van 09.00 – 12.00 uur en van 13.00 – 16.30 uur. Het telefoonnummer is 020 512 29 91.

Voorlichtingscentrum KWF Kankerbestrijding

KWF Kankerbestrijding heeft een voorlichtingscentrum gevestigd aan de Delflandlaan 17 te Amsterdam. In dit voorlichtingscentrum kunt u tijdschriften en boeken inzien en uw vragen aan deskundigen stellen. Het voorlichtingscentrum is op

werkdagen geopend van 09.00 – 18.00 uur. U kunt uw vragen ook stellen via de gratis hulp- en informatielijn, 0800 022 66 22.

Internet

De meeste patiënten doen hun uiterste best om zoveel mogelijk informatie over hun ziekte te vergaren. Op het internet is hierover erg veel te vinden. Omdat niet alle informatie op internet even betrouwbaar is, verwijzen wij u graag naar een aantal gerenommeerde sites:

www.nki.nl
www.kwfkankerbestrijding.nl
www.kankerpatient.nl/prostaatanker
www.nfk.nl
www.scp.nfk.nl
www.gast-huis.nl
www.diagnose-kanker.nl
www.herstelenbalans.nl
www.9292ov.nl

Vrijwilligers

Sinds 1949 is de Stichting Patiëntenzorg actief in het NKI-AVL. Het doel van deze stichting is de sfeer in het ziekenhuis zo prettig mogelijk te maken voor zowel patiënten als verpleegkundigen. De Stichting werkt met vrijwilligers.

Deze vrijwilligers gaan elke werkdag, in de ochtend en middag, rond met een koffiekar om de patiënten te voorzien van koffie of thee. Vragen omtrent de Stichting Patiëntenzorg kunt u richten aan patiëntenzorg@nki.nl

kanker doet het NKI-AVL veel klinisch onderzoek naar verbetering van bestaande behandelingen en de werking van nieuwe therapieën.

Het NKI-AVL speelt een voortrekkersrol bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van kankerbestrijding.

Voor het wetenschappelijk onderzoek is geld nodig. De Vereniging 'Vrienden van het Nederlands Kanker Instituut' ondersteunt dit onderzoek ook financieel. Iedereen die de behandeling van kankerpatiënten en het wetenschappelijk onderzoek een warm hart toedraagt, kan vriend worden. Vrienden ontvangen het informatieve magazine Antoni thuis.

Vriend worden is eenvoudig: u kunt uw naam en adres telefonisch doorgeven door 020 512 2856 te bellen of te mailen naar vriendworden@nki.nl

Donaties

Sinds 1913 werkt het NKI-AVL aan het bestrijden van kanker door middel van patiëntenzorg, onderzoek en onderwijs. Naast onderzoek naar het ontstaan van

9 Naar het NKI-AVL

Het NKI-AVL is zowel per openbaar vervoer als met de eigen auto gemakkelijk te bereiken. Parkeren is niet gratis maar voor mensen die op een dag langere tijd in het ziekenhuis verblijven, is er een maximum bedrag vastgesteld.

Adresgegevens

Het adres van het NKI-AVL is Plesmanlaan 121, 1066 CX in Amsterdam. Het algemene telefoonnummer is 020 512 9111. Meer informatie over de bereikbaarheid kunt u vinden in de folder 'Routebeschrijving en plattegrond'. U kunt deze folder van het NKI-AVL downloaden via www.nki.nl.

Taxivervoer en vervoerskostenregeling

Uw zorgverzekeraar kan u informeren over een vergoeding per kilometer als u zelf naar het NKI-AVL komt, of over de vergoeding als u gebruik wil maken van een taxi. Krijgt u van uw verzekering een vervoersverklaring, dan kunt u deze laten invullen bij de receptie van de afdeling radiotherapie. Als u met eigen vervoer komt, bewaar dan uw afsprakenkaart. Aan het eind van de bestralingsbehandeling kunt u uw afsprakenkaart samen met een vervoersverklaring opsturen naar uw zorgverzekeraar. In de centrale hal kunt zelf een taxi bellen of kunt u een taxi laten oproepen via de receptie.

Openbaar vervoer

Het NKI-AVL is zeer goed bereikbaar per openbaar vervoer. Op de Johan Huizingalaan, gelegen naast het NKI-AVL, stoppen tramlijn 2 en bussen 19, 62 en 195.

Komt u met de trein, dan kunt u vanaf de stations Bijlmer, Arena, Zuid of Rai de metrolijn 50 nemen, richting Isolatorweg. Vanuit de treinstations Lelylaan en Sloterdijk neemt u de metrolijn 50 richting Gein. Vanaf station Lelylaan is het ook mogelijk om direct naar de Johan Huizingalaan te gaan met bus 62. U stapt uit bij de Heemstedestraat. Lopend is het dan nog 10 minuten. U kunt ook op tramlijn 2 stappen richting Nieuw Sloten, en een halte meerijden tot de Johan Huizingalaan. Voor actuele routes en vertrek- en aankomsttijden verwijzen wij u naar www.9292ov.nl. U kunt ook bellen met 0900 9292.

Parkeren

Het parkeerterrein voor patiënten en bezoekers vindt u vanaf de ingang aan de Plesmanlaan na 500 meter aan de rechterkant en vanaf de ingang aan de Louwesweg na 200 meter aan de linkerkant. Onder het gebouw bevindt zich ook parkeergelegenheid. De ingang van de parkeergarage vindt u naast de hoofdingang. Patiënten en bezoekers betalen een gereduceerd tarief. De eerste twintig minuten zijn gratis, tot een uur betaalt u 1 Euro, en voor zes uur of langer betaalt u 5 Euro. U rekest af bij de parkeerkaartautomaat in de hal van het ziekenhuis.

Gast-Huis

Als de afstand tussen uw woonplaats en het NKI-AVL groot is en u meerdere malen per week voor behandeling komt, kan het handig zijn om korte tijd in de buurt van het ziekenhuis te verblijven. U kunt dan gebruik maken van het Gast-Huis. Het Gast-Huis bevindt zich naast het ziekenhuis, maar is een op zichzelf staande organisatie.

Het Gast-Huis is een modern ingericht logeershuis voor patiënten van het NKI-AVL en hun naasten. Tegen een vergoeding kunt u gebruik van een tweepersoonskamer met badkamer en toilet. In de gemeenschappelijke keuken kunt u zelf uw maaltijden bereiden. Naar behoefte ervaren gasten ook steun aan elkaar of aan de vrijwilligers die er werken. Inmiddels zijn er steeds meer zorgverzekeraars die de kosten van een

logeerhuis in hun polisvoorwaarden opnemen. Informeert u bij uw zorgverzekeraar of u hiervoor in aanmerking komt.

De bestelingsafspraken kunnen in veel gevallen zo geregeld worden dat u op maandag pas later hoeft te komen en op vrijdagochtend weer terug kan naar huis.

Voor het bespreken van een kamer kunt u het beste bellen met het management. Zij zijn telefonisch bereikbaar op maandag t/m vrijdag van 10.00 tot 15.00 uur op telefoonnummer: 020 346 2020.

Het Gast-Huis bestaat mede dankzij de vele vrijwilligers. Zij zijn elke dag aanwezig van 9.30 tot 22.00 uur. Zij helpen u op weg in en om het huis. Voor meer informatie gaat u naar www.gast-huis.nl.

Nederlands Kanker Instituut - Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis:	020 512 9111
Radiotherapie	
Afdeling Radiotherapie, van 8.00 tot 17.00 uur	020 512 2100
Receptiebalie	020 512 2102
Voorlichtingslaborant	020 512 2257
Doktersassistenten	020 512 2113
Service en Ondersteuning, voor uw afspraken	020 512 2160
Paramedisch Hoofd	020 512 2178
Dienst Begeleiding en Ondersteuning	020 512 2650
Polikliniek Seksualiteit en Kanker	020 512 2650
Voorlichtingscentrum:	
op werkdagen van 9.00 tot 12.00 en van 13.00 tot 16.30 uur	020 512 2991
Gast-Huis:	
tussen 9.30 en 22.00 uur	020 346 2020
Voor het bespreken van een kamer tussen 10.00 en 15.00 uur	
Voorlichtingscentrum KWF Kankerbestrijding: gratis hulp- en informatielijn	
op werkdagen van 9.00 tot 18.00 uur	0800 022 6622
Openbaar vervoer	0900 9292
Vriend worden van NKI-AVL:	020 512 2856

- Het is raadzaam om zeker bij de geplande gesprekken iemand mee te nemen.
- Voor de CT- en MRI-scan heeft u een volle blaas nodig. Hiervoor plast één uur ervoor uit en drinkt u 350 ml. water.
- Voor elke bestraling heeft u ook een volle blaas nodig.
- Het is raadzaam om de voedingsadviezen op te volgen voor een regelmatige stoelgang.
- Wilt u deze behandelwijzer meenemen bij het voorlichtingsgesprek?
- Ongeveer 10 kalenderdagen na het maken van de CT-scan zal u starten met uw bestralingen. Hiervoor ontvang u thuis bericht.
- U meldt zich altijd aan met de groene kaart waarop de streepjescode-sticker is geplakt. Deze houdt u onder de streepjescode-scanner aan de paal links voor de glazen schuifdeuren.
- Op het scherm leest u op welk bestralingstoestel u wordt bestraald.
- Voor de bestralingsafpraak neemt u plaats in de wachtruimte van het bestralingstoestel.
- Voor de controleafpraak, of voor het prikken van bloed, meldt u zich bij de balie van de doktersassistenten.
- Als u geen gebruik wil maken van de controleafpraak, wilt u dat dan ook aan de balie van de doktersassistenten melden?
- Vanaf donderdag liggen uw afspraken klaar voor de week erop bij de receptie.
- Bent u bekend met de eventuele bijwerkingen? U kunt dit lezen in hoofdstuk 5. Uw radiotherapeut of PA kan u hier meer over vertellen.
- Wilt u een handdoek meenemen die u om kunt doen als u zich voor de bestraling heeft uitgetkleed?
- Aan de radiotherapeutisch laboranten kunt u vragen of uw begeleider mee mag bij de instelling voor de bestraling.
- Wilt u uw kaart met streepjescode en afspraken meenemen de bestralingsruimte in? De radiotherapeutisch laboranten kunnen deze dan controleren.
- Het is belangrijk dat u tijdens de bestralingen stil ligt.
- De tijd dat u in de bestralingsruimte bent is ongeveer 15 minuten.
- Bij uitwendige bestraling bent u niet radioactief. In het lichaam wordt de straling niet opgeslagen.

Appendix

Goudmarkerinplantatie

De positie van de prostaat kan van dag tot dag variëren van enkele millimeters tot wel meer dan een centimeter. Door goudmarkers in de prostaat te plaatsen wordt de positie van de prostaat zichtbaar op de CT- scan. Het is dan mogelijk om de positie van de prostaat te controleren en eventueel te corrigeren voorafgaand aan een bestraling. Hierdoor kan er heel nauwkeurig bestraald worden.

Goudmarkers zijn kleine gouden staafjes. Er worden steeds drie goudmarkers ingebracht. Het inbrengen kunt u vergelijken met de bioptie die door de uroloog is verricht tijdens eerder onderzoek.

Voor het inbrengen van de goudmarkers meldt u zich bij het OBC (Onderzoeks- en Behandelcentrum), op de eerste etage van het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis.

Uit voorzorg dient u een uur voorafgaande aan de procedure een antibioticum in te nemen. Dit is nodig om het optreden van een

mogelijke infectie tegen te gaan. Het recept van dit antibioticum wordt opgestuurd. Na het inbrengen van de goudmarkers kunt u misschien een lichte napijn voelen en wat bloed bij de urine zien. Dit is niet verontrustend. De goudmarkers worden niet verwijderd, maar blijven permanent in de prostaat. Dit brengt geen klachten met zich mee.

Indien u antistolling medicatie gebruikt dient u deze, in overleg met uw behandelend arts, 5 dagen (Ascal) of 3 dagen (Sintrom) van te voren te staken. Na de implantatie kunt u dit weer hervatten. Aanbevolen wordt de eerste dagen na het plaatsen van de goudmarkers geen zwaar werk te verrichten en niet te fietsen. Mocht u in de periode na de procedure koorts ontwikkelen dan dient u direct telefonisch contact op te nemen met het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis op nummer 020 512 9111.

Appendix

MRI-scan

Ter voorbereiding van uw bestraling wordt er ook een MRI-scan gemaakt. Omdat er soms een reden is waardoor de MRI-scan niet uitgevoerd kan worden, dient u een aantal vragen te beantwoorden. Gemiddeld duurt het maken van de MRI-scan 20 tot 40 minuten. Gedurende deze tijd is het erg belangrijk dat u stil en ligt. Soms zult u een infuus in de arm krijgen om contrastvloeistof in te kunnen spuiten tijdens het maken van de scan. De MRI-scanner maakt veel lawaai. Om daar zo weinig mogelijk last van te hebben krijgt u oordopjes en een koptelefoon. Door de koptelefoon kunnen we u muziek laten horen; u kunt ook zelf een cd meenemen.

Aandachtspunten

Om zo goed mogelijk te kunnen scannen vragen we u het volgende in acht te nemen:

- Metalen voorwerpen mogen niet de scanruimte in. Het is daarom handig om horloges, sieraden, piercings enz. thuis te laten.
- Tijdens het onderzoek mag uw kleding geen metaal bevatten. Het is prettig als u zelf een T-shirt (zonder opdruk en glitters) en een jogging- of pyjama (zonder metaal) meeneemt.
- Met het oog op de veiligheid en in het belang van het onderzoek laten wij in principe alleen de patiënt in de scanruimte toe.
- U krijgt informatie toegestuurd met een bijbehorende vragenlijst. Lees deze vragenlijst goed door.

Neemt u tijd (tenminste 36 uur voor de afspraak) contact op met de afdeling radiologie als:

- U een of meer vragen met 'ja' heeft beantwoord.
- U moeite heeft met stilliggen.
- U slecht ter been bent of moeite heeft met aan- en uitkleden.
- U claustrofobie (engtevrees) heeft, of in het verleden slechte ervaringen heeft gehad met een MRI-onderzoek.
- U vragen of opmerkingen heeft, bijvoorbeeld met betrekking tot de vragenlijst.
- Het bij u moeilijk is om een infuus te prikken.

U kunt de afdeling Radiologie contacteren op telefoonnummer 020 512 2680. Wij zijn te bereiken van 8.30 – 10.00 uur en van 16.00 – 17.00 uur.

Patiënteninformatie

NKI-AVL

Afdeling Radiotherapie

Postbus 90203
1006 BE Amsterdam

Bezoekadres:

Plesmanlaan 121
1066 CX Amsterdam

T 020 512 91 11

I www.nki.nl

Colofon

Behandelwijzer
Radiotherapie bij Prostaatkanker
van het NKI-AVL

Redactie
M. Belderbos
Afdeling Radiotherapie

Fotografie
Audio Visueel centrum - NKI-AVL

Opmaak en druk
ACI Printing Company, Amsterdam

